

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫ ЕРТЕ ДАМУЫ ИНСТИТУТЫ**

**МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ЖАС КЕЗЕҢДЕРІНЕ СӘЙКЕС
ТҮРЛІ БАЛАЛАР ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ ВИДОВ
ДЕТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ В
СООТВЕТСТВИИ С ВОЗРАСТНОЙ ПЕРИОДИЗАЦИЕЙ**

Астана 2025

*Қазақстан Республикасы Оқу - ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты базасында әзірленген*

Мектепке дейінгі ұйымдарда жас кезеңдеріне сәйкес түрлі балалар әрекетін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар: Әдістемелік ұсынымдар. – Астана, 2025. – 27 бет.

Пікір берушілер:

Сактағанов Б.К., доцент, PhD доктор

Сабирова Ш. Ш., меңгеруші

Сулейменова А.М., әдіскер

Әдістемелік ұсынымдарда түрлі балалар әрекетін ұйымдастыру бойынша ұсынымдар берілген.

Аталған әдістемелік ұсынымдар мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтеріне арналған.

Әдістемелік ұсынымдар ҚР ОАМ Балаларды ерте дамыту институтының Ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, ұсынылған (2025 жылғы 26 қыркүйектегі № 13 хаттама).

Балаларды ерте дамыту институты, 2025 ж.

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың заманауи тәсілдері баланың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тұлғасын жан-жақты, үйлесімді дамытуды қамтамасыз етуге бағытталған. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына (ҚР ОАМ 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығы) (бұдан әрі - Стандарт) сәйкес мектепке дейінгі балалық шақ кезеңінде қалыптастыратын бес негізгі құзыреттіліктер айқындалды. Бұл:

- физикалық қасиеттерді дамыту;
- коммуникативтік дағдыларды дамыту;
- танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту;
- балалардың шығармашылық дағдыларын, зерттеу іс-әрекетін дамыту;
- әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру.

Аталған құзыреттіліктер баланың жасына және даму деңгейіне сәйкес ұйымдастырылған іс-әрекеттерді кіріктіру арқылы іске асырылады. Бұл тәсіл тәрбиелеу-білім беру процесін толық қамтамасыз етеді, баланың білуге, шығармашылыққа, құрдастарымен және ересектермен белсенді өзара әрекет етуге деген қызығушылығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Мектепке дейінгі ұйымдардың, сондай-ақ мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың мектепалды сыныптарында тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастырудың маңызды принциптерінің бірі - Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының (ҚР БҒМ 2016 жылғы 12 тамыздағы №499 бұйрығы) мазмұнын күні бойы ойын түрінде түрлі балалар әрекетін кіріктіру арқылы іске асыру болып табылады. Бұл тәрбиелеу-білім беру процесінің сабақтастығын, қолжетімділігін және балалардың қызығушылығын қамтамасыз етеді.

Ойын әрекеті мектепке дейінгі жаста жетекші әрекет болып табылады, бала дамуының барлық салаларын қамтиды және негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін жағдай жасайды. Ойынның басқа әрекет түрлерімен өзара байланысы (еңбек, танымдық, көркем-эстетикалық, зерттеу, қимыл, коммуникативтік) мектепке дейінгі білім берудің мақсаты мен міндеттерін тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, түрлі балалар әрекетін, олардың жас ерекшеліктерін және ұйымдастыру әдістерін зерделеу қолданыстағы Стандарттың талаптарын іске асыру жағдайында ерекше өзекті болып табылады. Бұл педагогтерге тәрбиелеу-білім беру процесінің сабақтастығын, вариативтілігін қамтамасыз ете отырып, кешенді тәсіл негізінде ұйымдастырылған іс-әрекетті жоспарлауға және өткізуге мүмкіндік береді.

Аталған әдістемелік ұсынымдар мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне Стандартта берілген талаптарға сүйене отырып, балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес түрлі балалар әрекетін жоспарлауда, ұйымдастыруда және іске асыруда әдістемелік көмек көрсету мақсатында әзірленді.

ТҮРЛІ БАЛАЛАР ӘРЕКЕТІН ЗЕРДЕЛЕУДІҢ ҒЫЛЫМИ ТӘСІЛДЕРІ

Мектепке дейінгі білім беру теориясы мен практикасында балалардың әрекетін ұйымдастырудың екі негізгі тәсілі көрсетілген.

Бірінші тәсіл – «еркін тәрбиелеуге» бағытталған.

Бұл тәсіл ХІХ ғасырдың соңы мен ХХ ғасырдың басында педагогтер: Ф. Фребель, О. Декроли, М. Монтессори идеяларына негізделді. Олар Я.А. Коменский, Ж.Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци сынды гуманистік бағыттағы ойшылдардың көзқарастарын дамытты. Олардың негізгі ойы – баланың табиғи қабілеттері мен мүмкіндіктерін дамыту, оның өсуі мен өзін-өзі танытуы үшін белсенді әрекет арқылы жағдай жасау.

Бұл тәсіл аясында мектепке дейінгі ұйымда тәрбиелеу-білім беру процесі баланың дербес және шығармашылық әрекетіне құрылады.

Балалар әрекет түрлері мен нысанын еркін таңдай алады. О. Декроли дербес әрекеттің маңыздылығын атап өтті, онда балалар жаңа білім алып қана қоймай, мысалы, ересектердің шамалы көмегімен коллекциялар құру, балалар журналдарын шығару арқылы алған білімдерін бекітеді.

М. Монтессори баланың еркіндік пен тәуелсіздікке деген ішкі қажеттілігіне назар аударды. Оның жүйесінде педагог жанама ықпал етуші: ол баланы қызықты және мағыналы әрекет арқылы өзін-өзі ұйымдастыруға бағыттай отырып, дамытушы орта мен дидактикалық материалды дайындайды.

Кеңестік педагогикада бұл идеялар жалғасын тапты. 1920-жылдарда балалардың әрекетіне қатаң басшылық жасау олардың шығармашылығын тежейді деген ұстаным қалыптасты. А.П. Усова педагог тек қана жағдай жасап, материал ұсынып, тақырып беріп, тапсырманы орындау тәсіліне араласуы қажет емес деген пікір айтты. Соғыстан кейінгі кезеңде кең таралған тапсырмалар әдісінде баланың бастама мен дербестік танытуына ықпал ететін тапсырмалар болуы қажет екені көрсетілді.

Бүгінгі күні бұл тәсілді қолдайтын педагогтер оның қағидаларын әрі қарай дамытып отыр. Мысалы, И.А. Корепанова Германия балабақшаларында тәрбиешілер күні бойы іске асырылатын тақырыпты (мысалы, жапсыру) хабарлайтынын, бірақ дайын үлгі көрсетпейтінін және нұсқаулар бермейтінін, сондай-ақ әр бала өзіне ыңғайлы уақытта тапсырманы орындайтынын, ал тәрбиеші тек бағыт беретінін атап өтті.

Осы тәсілдің негізгі сипаттамалары:

- әрекетті таңдауда баланың бастамасы мен таңдауына басымдық беру;
- дамытушы орта мен дидактикалық материалдардың рөлі;
- тәрбиеші әрекеттің барысын ұйымдастырушы емес – бақылаушы және көмекші;
- уақыт тек режимдік сәттерге (ұйқы, тамақтану, серуен) бөлінеді, қалған уақыт – еркін әрекет беріледі.

Екінші тәсіл – ересектің үйретуші рөліне негізделген.

Бұл тәсіл баланың әлеуметтік тәжірибені меңгеруі мен оқу дағдыларын қалыптастыру үшін ересектің белсенді рөлі қажет екенін негізге алады.

Мысалы, А.В. Запорожец баланың әрекетін педагогпен қарым-қатынас арқылы сырттай ұйымдастыру керек деп санаған. Бұл тәсілде баланың әрекеті тәрбиешінің бастамасымен ұйымдастырылады және ол міндетті түрде үйрету элементтерін қамтиды: мақсат қою, түсіндіру, кезең-кезеңімен орындату.

Қазіргі кезде осы тәсілді ұстанатын педагогтер тәрбиеленушіге әрекеттің тәсілдерін, құрылымын, орындалу ретін түсіну үшін тәрбиешінің көмегіне мұқтаж екенін айтады. Демек, педагог – бірлескен әрекетке толыққанды қатысушы, бағыттаушы тұлға.

Заманауи талаптар мен жаңа зерттеулер

Қоғамның дамуымен және әлеуметтік контексттің өзгеруімен байланысты баланың дамытушы ортадағы әрекетіне деген көзқарас өзгереді.

В.Т. Кудрявцев 1980-1990 жылдардың аяғында «әрекет» ұғымына мән берілмегенін атап өтті: педагогикалық практикада баланың даму әлеуетіне қарамастан кез-келген белсенділігі әрекет деп аталды.

Зерттеушілер қазіргі кезде мектепке дейінгі білім беру жүйесінде көбінесе өнімді, мағыналы және ынталандырушы әрекетті қалыптастыру бойынша мақсатқа бағытталған жұмыс жоқ екенін көрсетеді. Балалар көп жағдайда дайын тапсырмаларды орындайды, оларға өзбетінше зерттеп, шығармашылықпен айналысуға мүмкіндік берілмейді.

Бүгінгі күні балабақшада балалар әрекетінің екі негізгі түрі бар:

- баланың бастамасы — ол әрекет түрін, оның мазмұнын, серіктестерін өзі таңдайды;

- ересектің бастамасы — педагог бірлескен әрекетті ұйымдастырады немесе педагогикалық қолдау көрсете отырып, баланың дербес әрекетіне жағдай жасайды

Осылайша, мектепке дейінгі педагогикада балалар әрекетін ұйымдастырудың екі негізгі тәсілі қалыптасты:

Біріншісі – еркіндікке, баланың бастамасы мен дербестігіне, ойынмен және ортамен өзара әрекет ету арқылы дамытуға бағытталған.

Екіншісі – оқу әрекетінің элементтерін қолдануға, мақсатты педагогикалық қолдауға бағытталған өзара әрекет.

Екі тәсіл де құнды және тиімді, оларды заманауи практикада сауатты үйлестіру — әр баланың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеріп, жан-жақты дамытуға мүмкіндік береді.

ТҮРЛІ БАЛАЛАР ӘРЕКЕТІ

Стандарт талаптарына сәйкес тәрбиелеу- білім беру процесінде балалар әрекетінің мынадай түрлері көзделеді: ойын, қимыл, зерттеу, шығармашылық, еңбек, танымдық, коммуникативтік, заттық.

Бала дамуының әртүрлі кезеңдеріндегі түрлі балалар әрекетінің ерекшеліктері

Бөбек жаста (балалар 0 (жаңа туған балалар) - 2 жас) бала ересектермен эмоционалды-жағымды қарым-қатынас орнатады, қарым-қатынас жасауға талпынады (эмоционалды-мәнерлі реакциялар және алғашқы сөздер), сондай-ақ баланың дамуы ересектермен жағдаяттық-іскерлік қарым-қатынас және ересектердің басшылығымен жүзеге асырылатын құрдастарымен эмоционалды-практикалық қарым-қатынас процесінде жүзеге асырылады.

Мектепке дейінгі жаста (3-5 жастағы балалар) ересектермен қарым-қатынас жағдаяттық-іскерлік формадан басқа, жағдаяттық емес-танымдық, жағдаяттық емес-жеке формада жүзеге асырылады; құрдастарымен қарым-қатынас формалары өзгереді, жағдаяттық-іскерлік және жағдаяттық емес-іскерлік қарым-қатынас басым болады.

Ойын әрекеті бөбек жаста бейнелеу, сюжеттік-бейнелеу ойындары, дидактикалық ойыншықтармен ойын түрінде пайда болады. Мектепке дейінгі жаста ойындардың мынадай түрлері ұйымдастырылады: сюжетті-рөлдік, театраландырылған, құрастыру, дидактикалық, қимылды. Педагог баланы алмастырушы заттардың (текшелер, таяқшалар, мата қиындылары, әртүрлі өлшемдегі қораптар және басқа да қауіпсіз және көп атқарымды заттар) көмегімен күнделікті өмірдің қарапайым оқиғаларын бейнелеуге ынталандырады.

Ойын әрекеті мектепке дейінгі балалық шақта өзгереді. Баланың жасы өскен сайын ойынның сюжеті мен мазмұны, оны құру әдістері күрделене түседі; ұйымдастыру формалары (жеке ойындардан, қатар ойнауға және бірлескен әрекеттерге ауысу); ойынның ұзақтығы (бірнеше минуттан бірнеше күнге дейін); ойнайтын балалардың құрамы (екіден бес-жеті балаға дейін). Дәл осы өзгерістерді педагог ойын әрекетін ұйымдастыру тәсілдерін анықтай отырып ескеруі керек.

Бөбек жаста баланың қимыл әрекеті кеңістікте заттармен қимылдар жасауын, заттарды ұстауын, еңбектеуі мен жүруін, тактильді-қимылды ойындарды көздейді, бала негізгі қимылдарды, жалпы дамытушы жаттығуларды, қарапайым қимылды ойындарды меңгереді.

Мектепке дейінгі жаста негізгі қимылдардың түрлері, жалпы дамытушы жаттығулар, қимылды ойындар күрделене түседі, балалар спорттық элементтері бар ойындарды және басқа ойындарды меңгереді.

Бөбек жаста эксперимент жасау материалдар мен заттармен (құм, су, қамыр) ұйымдастырылады.

Мектепке дейінгі жаста белсенді танымдық-зерттеу әрекеті мен эксперимент жүргізу дамиды.

Бөбек жаста шығармашылық әрекет (мүсіндеу-1 жастағы балалар) және сурет салу, мүсіндеу, жапсыру және құрастыру (2 жастағы балалар) ұйымдастырылады.

Мектепке дейінгі жаста сурет салу, мүсіндеу, жапсыру, үлгі, шарты және баланың ойлауы бойынша түрлі материалдардан құрастыру.

Бөбек жаста музыкалық әрекет музыка тыңдауға, еліктеу арқылы музыкалық ойындар мен би қимылдарын орындауға бағытталған. Ерте жас тобында бала музыка тыңдауды және ән айтуды, музыкалық-ырғақтық қимылдарды меңгереді.

Мектепке дейінгі жаста музыкалық шығармаларды тыңдау және түсіну, ән айту, музыкалық-ырғақтық қимылдар, балалар музыкалық аспаптарында ойнау.

Бөбек жаста қарапайым еңбек әрекеті өзіне-өзі қызмет көрсету, балалардың қарапайым еңбек әрекеттерін орындау түрінде ұйымдастырылады (бала ойыншықтарды, өзінің заттарын және басқаларды жинайды).

Мектепке дейінгі жаста бала еңбектің барлық түрлерін меңгереді: өзіне-өзі қызмет көрсету, тұрмыстық - шаруашылық, табиғаттағы еңбек.

Балалар әрекетінің жетекші түрлері

Түрлі жас кезеңдерінде мынадай әрекет түрлері жетекші болып табылады:

бөбек жаста заттық әрекет жетекші болып табылады. Бұл танымдық процестердің (қабылдау, ойлау, есте сақтау және басқалар) дамуына, тілді белсенді меңгеруге, заттар әлемін және басқаларды тануына ықпал етеді. Заттық әрекеттің ықпалымен қарым-қатынас, ойын, сюжеттік құрастыру, сурет салу, қарапайым өзіне-өзі қызмет көрсетуі дамиды. Заттық әрекетті меңгерудегі маңызды рөл іскерлік қарым-қатынасқа тиесілі.

Мектепке дейінгі жаста бала үшін жетекші әрекет ойын болып табылады. Ол психикалық функциялардың (ойлау, сөйлеу, есте сақтау, зейін, қиял, барлық психикалық процестер мен мінез-құлық, мотивациялық-қажеттілік саласы және басқалар), әрекет түрлерінің (қарым-қатынас, танымдық, құрастыру, бейнелеу) қалыптасуына, бала тұлғасының толыққанды дамуына (физикалық, адамгершілік, танымдық, эстетикалық және басқалар) ықпал етеді. Сюжетті-рөлдік ойында балалар өздерінің ойлары мен қажеттіліктеріне сәйкес сюжетті ашады және жеткізеді, ойын жағдаяттарын ұйымдастырады, рөлдерге байланысты кейіпкерлердің бірі-бірімен өзара әрекетін жүзеге асырады. Осылайша, олар ересектермен қарым-қатынас жасау жүйесін және қоршаған әлемді, оның алуан түрлі екенін таниды. Ойын қиялдағы (шартты) жағдайда шынайы тәрбиелеу-білім беру міндеттерін шешуге мүмкіндік береді.

Әрекет етуде балалардың бастамасы мен дербестігін қолдау

Балалардың әрекеті:

- балалардың дербес әрекетіне жағдай жасай отырып, оларды бірлескен әрекетке тартатын педагогтің бастамасы бойынша;

- балалардың бастамасы бойынша, яғни олар әрекет түрін, оны іске асыру тәсілдерін, мазмұнын, серіктестерін өзбетінше таңдау процесіне белсенді қатысқан кезде жүзеге асырылуы мүмкін.

Баланың бастамасы бойынша ұйымдастырылған әрекет түрлері көбінесе балалардың еркін дербес әрекет түрлерін құрайды. Мұндай түрлі балалар әрекеті балалардың қызығушылықтары мен қалауларына бағытталған және мазмұны бойынша бір-бірімен байланысты. Балалардың қалаулары әртүрлі болуы мүмкін, бұл баланың ойынға қатысуға, әңгіме немесе әнді ойдан шығаруға, билеуге, құрастыруға немесе зерттеуге, сурет салуға және мүсіндеуге деген ұмтылысынан көрінеді.

Сондай-ақ, педагог баланы өзінің бастамасы бойынша әрекетпен айналысуға деген ұмтылысын қолдайды, ол үшін арнайы қолдау тәсілдерін қолданады. Бұл мынадай сұрақтар болуы мүмкін: «Үйді конструктордан немесе картоннан құрастырасың ба?», «Үйді кім үшін құрастырасың?», «Үйді өзің құрастырасың ба, әлде басқа балаларды көмекке шақырасың ба?».

Баланың әрекетін мақұлдау және ынталандыру арқылы бастамасын қолдауға болады: «Өте қызықты идея, сен жасай аласың, сенің қолыңнан келеді», «Ұсақ ойыншықтарға қорап жасауды ойлап тапқаның жақсы болды, енді олар жоғалмайды және оларды іздеудің қажеті жоқ» және басқалар.

Балалардың бастамасы мен белсенділігін қолдау үшін дамытушы ортаны дұрыс ұйымдастыру, оны балаға түрлі балалар әрекетімен айналысуға мүмкіндік беру үшін атрибуттармен және құрал-жабдықтармен толықтыру маңызды. Педагог балаға ойыншықтарды, әрекеттерді, серіктестерді, ойнайтын орынды таңдауға мүмкіндік бере алады; балаларға үлгі көрсете отырып, дербес еркін әрекет етуге тарту (кез-келген қызықты әрекетті өзі бастайды – бояулармен сурет салады, ою-өрнектерді қиып алады және т.б.); проблемалық жағдаяттар тудыру («Балалар мерекеге топты безендірейік, бізде түрлі-түсті қағаздар мен қайшылар бар. Мұны қалай жасауға болады?» және басқалар).

Балалардың бастамасын дамыту үшін олардың қоршаған әлемге деген қызығушылығын қолдауға, балалардың қойған сұрақтарына көңіл бөлу, баланың жаңа білім алуға, өзінің қызығушылықтарына сәйкес әрекеттерді жүзеге асыруға деген ұмтылысын ынталандыру қажет.

Ойын әрекетін ұйымдастыру

Ойын бейнелеу сипатында болады, онда бала өзін қызықтыратын шынайы өмірді көрсетеді, әлеуметтік қарым-қатынастарды түсінуге тырысады. Балалар мұндай тәжірибені экскурсиялар, бақылаулар, серуен, суреттерді карау, мультфильмдер мен кинофильмдерді көру, кітаптардан, ересектермен және құрдастарымен қарым-қатынас жасау барысында алады. Ойын табиғаты бойынша рөлдерді бөлумен байланысты балалар арасындағы өзара әрекетке, ойынның түпкі ниетін үйлестіруге, даулы жағдайларды шешуге бағытталған. Ойында ынтымақтастық таныту тәжірибесі балаларда ойын міндеттерін шешуде келісуді талап ететін ұжымдық сипаттағы ойындарда жинақталады.

Балалардың ойын әрекетін дамытудың негізгі тәсілдері:

- ойынға жаңа заттарды қосу;
- ойынға жаңа әрекеттерді енгізу (көрсету, талқылау)
- қоршаған әлемді және әлеуметтік құбылыстарды бақылау және олардың әрекетін, сөйлеу әрекетінің мазмұнын бөліп көрсете отырып, міндетті түрде талқылау;
- әрекетке нақты көңіл бөліп, модельдеуден қарым-қатынасты модельдеуге ауысу;
- сюжетті таңдауға, рөлдерді бөлісуге көмектесу;
- ойындағы қарым-қатынастарды реттейтін ережелерді талқылау;
- дамытушы ортаны ұйымдастыру.

Танымдық әрекетті ұйымдастыру

Баланың танымдық әрекетін дамытудың негізі танымдық белсенділікті қолдау болып табылады. Ол баланың ойындарды өзбетінше таңдауынан, ойынды ұйымдастыруға қатысуынан, қарым-қатынасқа ұмтылысынан, пікірін білдіруінен және болып жатқан оқиғаға деген көзқарасынан және басқа әрекеттерінен көрінеді.

Танымдық белсенділіктің мынадай түрлерін бөліп көрсетуге болады:

- баланың берілген тапсырманы қабылдауынан, ересектердің жалпы талаптары негізінде әрекет ету тәсілін таңдаудан, үлгіні, сызбаны көрсетуден тұратын орындаушылық белсенділік («Мен көмек күтемін», «Мен күмәнданамын», «Мен де солай істеймін»);
- әрекетті өзбетінше таңдаудан, мақсат қоюдан, бірнеше болжам жасай отырып, жүзеге асыру тәсілін таңдаудан, жеке маңызды нәтиже алудан тұратын шығармашылық (зерттеу) белсенділік («Мен істей аламын!», «Менің қолымнан келеді!», «Маған ұнайды!», «Қандай қызық!»).

Бастамашылдық танытудың практикалық әдістері, ізденістік әрекетінде белсенділікті арттыру арқылы баланы алдағы әрекетке, оның мазмұнына, эмоционалдылығына, маңыздылығына және қатысуға қызықтыру.

Әрекеттің орындалу тәсілін іздестіру барысында баланы зерттеуге ынталандыру маңызды. Ол үшін іздестірудің ықтимал нұсқаларын, барысы мен нәтижесін болжауды («Егер....., онда...», Егер, не өзгереді»), алгоритмдер құруды, ережелер мен шектеулерді нақтылауды, шығармашылық педагогикасының әдістерін қолдануды (шығармашылық ойындардың элементтері, тосынсыйлар, кейіпкерлердің рөліне еніп, ойнау және басқалар) талқылау қажет.

Баланың танымдық әрекетте бастамашылдық таныту тәжірибесін жинақтауы оның жеке жетістігіне айналады және басқа салаларға ауысады.

Еңбек әрекетін ұйымдастыру

Еңбек әрекеті процесінде балаларда ұқыпты болу, киімдерін таза ұстау, ойын бұрышы мен топ бөлмесінде тәртіпті сақтау, өсімдіктерге күтім жасау, ойынға қолөнер бұйымдарын жасау, топты безендіру, ересектерге көмектесу, эстетикалық тұрғыдан тартымды болу қажеттілігін қалыптастырады (ас ішу

құралдарын, ойыншықтарды әдемі орналастыру, төсек-орынды мұқият жинастыру және басқалар).

Еңбек әрекеті балалар әрекетінің басқа түрлерімен байланысты (танымдық, заттық, коммуникативтік). Балалар еңбегінің ойынға жақын екенін атап өткен абзал. Еңбек әрекеті ойын әрекеті барысында пайда болады және дамиды: балалар адамдардың еңбегін көрсетеді (түскі ас дайындайды, киімдерін жуады, «машинаны жөндейді» және басқалар), өздеріне бөлінген рөлдерді бейнелеуге қажетті атрибуттарды (қағаз қайықтар, жол қозғалыс белгілері, жалаулар және басқалар) дайындайды. Біртіндеп еңбек әрекеті ойыннан бөлініп, мектепке дейінгі балалық шақтың соңына қарай дербес әрекетке айналады. Балалар үстелге ас ішу құралдарын қоюға, өсімдіктерді суаруға және ауланы тазалауға, жолдарды қардан тазартуға, ойыншықтар мен кітаптарды жөндеуге көмектеседі.

ТҮРЛІ БАЛАЛАР ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША ПЕДАГОГТЕРГЕ ҰСЫНЫМДАР

Балалардың қызығушылықтарын, қажеттіліктері мен бейімділіктерін анықтау мақсатында олардың белсенділігін жүйелі түрде бақылауды жүзеге асыру түрлі балалар әрекетін ұйымдастырудың қажетті түрлерін, нысандарын, мазмұны мен әдістерін неғұрлым нақты таңдауға мүмкіндік береді.

Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен дамытуға саналы көзқарасты қалыптастыра отырып, педагогтер өз білімдерін кеңейту, сондай-ақ ата-аналарды (заңды өкілдерді) түрлі балалар әрекетінің ерекшелігі, мүмкіндіктері мен дамытушы әлеуеті туралы хабардар ету ұсынылады.

Мектепке дейінгі ұйымда дамытушы ортаны байыту және икемді ұйымдастыру арқылы балалардың дербес белсенділігі үшін жағдай жасау, ол үшін дамытушы орта қауіпсіз, жайлы, қолжетімді, көп атқарымды, өзгермелі болуы тиіс.

Ата-аналарға (заңды өкілдерге) үй жағдайында дамытушы орта құру бойынша ұсынымдар беру.

Балалардың жас ерекшеліктері мен қызығушылықтарын ескеру.

Балалардың бастамаларын қолдау (әрекет түрін өзбетінше таңдауға ынталандыру, эксперимент жасауға, қиялдауға, эмоцияларын түрлі әрекет арқылы білдіруге мүмкіндік беру).

ҚОРЫТЫНДЫ

Стандарт түрлі балалар әрекетін ұйымдастыру және оларды жұмыстың әртүрлі нысандары мен әдістерін қолдана отырып, кіріктіру арқылы жүзеге асырылатын 5 құзыреттілікті айқындайды.

Ойын негізгі әрекет, өйткені ол адамның болмысымен байланысты. Басты ерекшелігі-адамның ойын әрекетін дамыту және жетілдіру мүмкіндігі болып табылады, сондай-ақ жастары мен қызығушылықтары әртүрлі адамдармен қарым-қатынас жасау және өзара әрекет ету үшін жағдай жасау. Ойын құрдастарды және түрлі жастағы адамдарды да біріктіреді.

Ойын әрекеті — бұл нәтижеге емес, әрекеттің процесі мен жүзеге асыру тәсілдеріне бағытталған және баланың шартты (оның нақты өмірінен айырмашылығы) ұстанымын қабылдауымен сипатталатын бала әрекетінің бір түрі.

Баланың танымдық-зерттеу әрекеті объектілер мен құбылыстардың қасиеттері мен байланыстарын тануға, әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға ықпал ететін таным әдістерін меңгеруге бағытталған бала әрекетінің дербес нысаны.

Коммуникативтік әрекет — қарым-қатынас орнату және жалпы нәтижеге қол жеткізу мақсатында күш-жігерді үйлестіру мен біріктіруді көздейтін, қарым-қатынаста субъект, әлеуетті серіктес ретінде басқа адаммен өзара әрекет етуге бағытталған бала әрекетінің бір түрі.

Қимыл белсенділігі — бұл баланың қимылдарын жүзеге асыру арқылы дене шынықтыру міндеттерін шешуге мүмкіндік беретін белсенділік түрі.

Өзіне-өзі қызмет көрсету және тұрмыстық еңбек элементтері — бұл физиологиялық және моральдық қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін күш салуды қажет ететін және көруге, ұстауға, сезінуге болатын нақты нәтиже беретін бала әрекетінің бір түрі.

Бейнелеу әрекеті — нәтижесінде материалдық немесе сапалы өнім алынатын бала әрекетінің бір түрі.

Түрлі материалдардан құрастыру — баланың кеңістіктік ойлауын дамытатын, болашақтағы нәтижені болжай алатын қабілетін қалыптастыратын, шығармашылықты дамытуға мүмкіндік беретін, сөздік қорды байытатын әрекет түрі.

Музыкалық әрекет — балаға іске асыруға неғұрлым жақын және табысты: тыңдаушы, орындаушы, ойдан шығарушы позицияларды таңдауға мүмкіндік беретін бала әрекетінің бір түрі,

Мектеп жасына дейінгі балалар әрекетінің түрлерін меңгеру мынадай тәртіппен жүреді:

1. Дербес әрекет, оның барысында бала өзін жаңа әрекет түрінде сынап көреді.

2. Қиындықтардың туындауы.

3. Ересектермен және басқа балалармен өзара әрекет: бала алдымен тәрбиешілердің, отбасы мүшелерінің әрекеттерін бақылайды және оларды

қайталайды, содан кейін ересектердің бақылауымен қиындықтарды еңсерудің көрсетілген тәсілдерін ескере отырып, әрекет элементтерін дербес орындайды.

4. Құрдастарымен бірлескен әрекет, тәжірибе алмасу.

5. Дербес әрекет — міндеттерді жылдам шешу жолдарын іздестіруге, шығармашылық тәсілді іске асыруға негізделген әрекет түрі.

Бала дамуының маңызды көрсеткіші — балалар әрекетінің түрлерін меңгеру деңгейі. Бұл кезеңде балаға мектепке дейінгі ұйым педагогтері көмектеседі, олар балалар әрекетінің жетекші түрлерін ұйымдастыра білуі, сонымен қатар тәрбиеленушілердің бірлескен және дербес әрекетін ұйымдастыра білуі қажет.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031>
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық
https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2022/12/rukovodstvo_kz_131222.pdf
3. Альтернативное образование в поликультурном обществе: Хрестоматия / Сост. Е.И. Бражник, И.А. Свиридова, В.В. Смирнова. СПб.: Изд-во РГПУ им.А.И. Герцена, 1999;
4. Атарова А.Н. Детские виды деятельности в образовательном процессе детского сада / А.Н. Атарова [Электронный ресурс] // Киберленинка – сайт – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/detskie-vidy-deyatelnosti-v-obrazovatelnom-protsesse-detskogo-sada>
5. Концадайлова О.А. «Основные виды детской деятельности, их соотношение с формами НОД» / Концадайлова О.А [Электронный ресурс] // Сайт Муниципального бюджетного дошкольного образовательного учреждения «Детский сад №252» города Новокузнецка – [pedagogov-2/](http://pedagogov-2.ru)
6. Запорожец А.В. Избранные психологические труды / Под ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко: В 2 т. Т. 1. М.: Педагогика, 1986.

МАЗМҰНЫ

1	ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА	3
2	БАЛАЛАРДЫҢ ҚЫЗМЕТ ТҮРЛЕРІН ЗЕРТТЕУДЕГІ ҒЫЛЫМИ ТӘСІЛДЕР	4
3	ТҮРЛІ БАЛАЛАР ӨРЕКЕТІ	6
4	ТҮРЛІ БАЛАЛАР ӨРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША ПЕДАГОГТЕРГЕ ҰСЫНЫМДАР	10
5	ҚОРЫТЫНДЫ	11
6	ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР	13

*Разработаны на базе Института раннего развития детей
Министерства просвещения Республики Казахстан*

Методические рекомендации по организации видов детской деятельности в дошкольных организациях в соответствии с возрастной периодизацией: Методические рекомендации. – Астана, 2025. – 27 стр.

В методических рекомендациях представлены особенности детских видов деятельности на разных этапах развития ребенка, а также представлены рекомендации педагогам по организации видов детской деятельности в дошкольных организациях

Данные методические рекомендации предназначены для педагогов дошкольных организаций.

Методические рекомендации рассмотрены и рекомендованы Научно-методическим советом Института раннего развития детей МП РК (протокол № 13 от 26 сентября 2025 года).

Институт раннего развития детей, 2025 год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Современные подходы к дошкольному воспитанию и обучению направлены на обеспечение всестороннего, гармоничного развития личности ребенка с учетом его возрастных и индивидуальных особенностей. В соответствии с Государственным общеобязательным стандартом дошкольного воспитания и обучения (приказ МП РК от 3 августа 2022 года №348) (далее - Стандарт), определены пять ключевых компетенций, подлежащих формированию на этапе дошкольного детства. Это:

- физическое развитие,
- развитие коммуникативных навыков,
- развитие познавательных и интеллектуальных навыков,
- развитие творческих навыков, исследовательской деятельности детей,
- формирование социально-эмоциональных навыков).

Указанные компетенции реализуются через интеграцию организованной деятельности, согласно возрасту и уровню развития ребенка. Такой подход обеспечивает целостность воспитательно-образовательного процесса, способствует формированию устойчивого интереса к познанию, творчеству, активному взаимодействию со сверстниками и взрослыми.

Одним из важнейших принципов построения воспитательно-образовательного процесса в дошкольной организации, а также в предшкольном классе школы, лицея и гимназии, является реализация содержания Типовой учебной программы дошкольного воспитания и обучения (приказ МОН РК от 12 августа 2016 года №499) ежедневно в игровой форме и через интеграцию различных видов детской деятельности. Это обеспечивает непрерывность, доступность и интерес детей к образовательному процессу.

Игровая деятельность при этом выступает ведущей в дошкольном возрасте, охватывая все сферы развития ребенка и создавая условия для формирования базовых компетенций. Взаимосвязь игры с другими видами активности (трудовой, познавательной, художественно-эстетической, коммуникативной и др.) позволяет эффективно реализовывать цели и задачи дошкольного образования.

Таким образом, изучение видов детской деятельности, их возрастной специфики и методик организации является особенно актуальным в условиях реализации требований современного Стандарта. Это позволяет педагогам планировать и проводить организованную деятельность на основе интегративного подхода, обеспечивая преемственность, вариативность и индивидуализацию воспитательно-образовательного процесса.

Данные методические рекомендации разработаны с целью оказания методической помощи педагогам дошкольных организаций в планировании, организации и реализации различных видов детской деятельности в соответствии с возрастными особенностями, а также с опорой на требования представленные в Стандарте.

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ДЕТСКИХ ВИДОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В теории и практике дошкольного образования выделяются два основных подхода к организации детской деятельности.

Первый подход – ориентир на «свободное воспитание»

Данный подход опирается на идеи педагогов конца XIX – начала XX века: Ф. Фребеля, О. Декроли, М. Монтессори, которые развивали гуманистические концепции Я.А. Коменского, Ж.-Ж. Руссо, И.Г. Песталотци. Их центральная мысль — развитие природных задатков и возможностей ребёнка, предоставление ему условий для естественного роста и самореализации через активную деятельность.

Воспитательно-образовательный процесс в детском саду в рамках этого подхода строится преимущественно на самостоятельной и творческой активности ребенка.

Особое внимание уделяется свободному выбору детьми содержания и формы своей активности. Так, О. Декроли подчеркивал значимость самостоятельной деятельности, в которой дети не только получают новые знания, но и закрепляют их, например, через создание коллекций, выпуск детских журналов и т. д., при минимальном вмешательстве взрослого.

М. Монтессори акцентировала внимание на внутренней потребности ребенка в свободе и самостоятельности. Роль педагога в ее системе — косвенная: воспитатель подготавливает развивающую среду и дидактический материал, направляя ребенка к самоорганизации через интересную и осмысленную деятельность.

Подобные идеи были восприняты и трансформированы в рамках советской педагогики. Так, в 1920-х годах утверждалось, что жесткое руководство действиями детей подавляет их творческое начало. По мнению А.П. Усовой, педагог должен лишь создавать условия — предлагать материал, обозначать тему, но не вмешиваться в способ выполнения. Даже в рамках метода заданий, распространенного в послевоенные годы, подчеркивалось, что задания должны способствовать проявлению инициативы и самостоятельности.

Современные педагоги, работающие по этому подходу, продолжают развивать его принципы. Например, И.А. Корепанова описывает, как в детских садах Германии воспитатели объявляют тему дня (например, аппликация), не демонстрируя образец и не давая жестких инструкций. Каждый ребенок выполняет работу в удобное для него время, а воспитатель лишь сопровождает процесс.

Таким образом, основные характеристики этого подхода:

- приоритет детской инициативы в выборе деятельности;
- роль развивающей среды и дидактических материалов;
- педагог — наблюдатель и помощник, а не организатор процесса;

- регламентируется в основном время на режимные моменты (сон, питание, прогулка), остальное — свободная деятельность.

Второй подход — акцент на обучающую роль взрослого

Второй подход исходит из понимания, что активная роль взрослого необходима для полноценного освоения ребенком социального опыта и формирования универсальных учебных навыков.

Так, А.В. Запорожец утверждал, что деятельность ребенка должна быть организована извне — через общение с педагогом, который не просто создает условия, но и целенаправленно направляет активность воспитанников. В этом случае виды деятельности не только иницируются взрослым, но и предполагают определенные элементы обучения: постановку целей, объяснение, поэтапное выполнение.

Современные последователи этого подхода указывают на то, что воспитанник нуждается в помощи для понимания способов действия, структуры деятельности, последовательности выполнения и т. д. То есть здесь педагог выполняет обучающую и направляющую функцию, выступая полноценным участником совместной деятельности с детьми.

Современные вызовы и новые исследования

С развитием общества и изменением социального контекста меняется и понимание деятельности ребенка в развивающей среде. Так, В.Т. Кудрявцев отмечает, что в конце 1980-х – 1990-х годов произошло обесценивание понятия «деятельность»: в педагогической практике им начали обозначать любую активность ребенка, вне зависимости от ее развивающего потенциала.

Исследователи обращают внимание, что в современной системе дошкольного образования часто отсутствует целенаправленная работа по формированию именно продуктивной, осмысленной и мотивированной деятельности. Активность ребенка нередко сводится к выполнению заранее подготовленных заданий, а не к самостоятельному исследованию и творчеству.

На сегодняшний день можно выделить два основных источника деятельности в детском саду:

- инициатива самого ребенка — он самостоятельно выбирает вид деятельности, ее содержание, партнеров;
- инициатива взрослого — педагог организует совместную деятельность или создает условия для детской активности, включая педагогическое сопровождение.

Таким образом, в педагогике дошкольного образования сформировались два ключевых подхода к организации детской деятельности:

Первый — ориентированный на свободу, инициативу и самостоятельность ребенка, развитие через игру и взаимодействие со средой.

Второй — ориентированный на обучающее взаимодействие, целенаправленную педагогическую поддержку, использование элементов учебной деятельности.

Оба подхода имеют свою ценность и свои риски, и их грамотное сочетание в современной практике позволяет обеспечить разностороннее развитие детей с учётом их индивидуальных особенностей и потребностей.

ВИДЫ ДЕТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Согласно требованиям Стандарта в воспитательно-образовательном процессе предусматриваются следующие виды детской деятельности: игровая, двигательная, экспериментальная, творческая, трудовая, познавательная, коммуникативная, предметная.

Особенности детских видов деятельности на разных этапах развития ребенка

В ясельном возрасте (дети 0 (новорожденные дети) - 2 года) устанавливаются эмоционально-положительные контакты ребенка со взрослым, формируется общение (эмоционально-выразительными реакциями и первыми словами), а также развитие ребенка осуществляется в процессе ситуативно-делового общения со взрослым и эмоционально-практического со сверстниками, которое реализуется под руководством взрослого.

В дошкольном возрасте (дети 3-5 лет) общение со взрослым, помимо ситуативно-деловой формы, реализуется во внеситуативно-познавательной, внеситуативно-личностной формах; формы общения со сверстниками меняются, приоритетными становятся ситуативно-деловое и внеситуативно-деловое общение.

Игровая деятельность возникает в конце раннего возраста в форме отобразительной, сюжетно-отобразительной игры, игры с дидактическими игрушками. Педагог мотивирует ребенка к воспроизведению отдельных простых событий повседневной жизни с помощью предметов-заместителей (кубиков, палочек, лоскутов ткани, коробок разного размера и других безопасных и многофункциональных предметов).

Игровая деятельность меняется на протяжении дошкольного детства. С возрастом усложняются сюжет и содержание игры, способы ее построения; формы организации (от индивидуальных игр, к играм рядом и совместной деятельности); продолжительность игры (от нескольких минут до нескольких дней); состав играющих детей (от двух до пяти-семи детей). Именно эти изменения необходимо учитывать педагогу, определяя способы организации игровой деятельности.

Двигательная деятельность в ясельном возрасте предусматривает пространственно-предметные перемещения ребенка, хватание, ползание, ходьбу, тактильно-двигательные игры, ребенок осваивает основные движения, общеразвивающие упражнения, простые подвижные игры.

В дошкольном возрасте усложняются основные виды движений, общеразвивающие упражнения, подвижные игры, дети овладевают элементами спортивных игр и другое.

Экспериментирование в ясельном возрасте организуется с материалами и веществами (песок, вода, тесто).

В дошкольном – развивается активная познавательная-исследовательская деятельность и экспериментирование.

В ясельном возрасте организуется творческая деятельность (лепка – дети 1 года) и рисование, лепка, аппликация и конструирование (дети 2-х лет).

В дошкольном – рисование, лепка, аппликация и конструирование из разных материалов по образцу, условию и замыслу ребенка.

Музыкальная деятельность в ясельном возрасте направлена на слушание музыки, выполнение танцевальных движений на основе подражания, музыкальных игр. В ранней группе ребенок осваивает слушание музыки и исполнительство, музыкально-ритмические движения.

В дошкольном возрасте – слушание и понимание музыкальных произведений, пение, музыкально-ритмические движения, игру на детских музыкальных инструментах.

Элементарная трудовая деятельность в ясельном возрасте организуется в форме самообслуживания, выполнения детьми простых трудовых действий (ребенок убирает игрушки, свои вещи и другое).

В дошкольном возрасте ребенок овладевает всеми видами труда: самообслуживанием, хозяйственно-бытовым, в природе.

Ведущие виды детской деятельности

В разные возрастные периоды ведущими являются следующие виды деятельности:

В ясельном возрасте ведущей является предметная деятельность. Она способствует развитию познавательных процессов (восприятия, мышления, памяти и других), активному освоению языка, нового отношения к миру предметов и другое. Под влиянием предметной деятельности развиваются общение, игра, сюжетное конструирование, рисование, элементарное самообслуживание и другое. Важная роль в овладении предметной деятельностью принадлежит деловому общению.

В дошкольном возрасте ведущей для ребенка является игровая деятельность. Она способствует становлению психических функций (мышления, речи, памяти, внимания, воображения, произвольности всех психических процессов и поведения, мотивационно-потребностной сферы и другое), видов деятельности (общения, познавательной, конструктивной, изобразительной), развитию личности ребенка в целом (физического, нравственного, познавательного, эстетического и другое). В сюжетно-ролевой игре дети в соответствии с собственными замыслами и потребностями разворачивают сюжет, организуют игровые ситуации, осуществляют ролевое взаимодействие. Тем самым осваивают систему человеческих отношений и окружающий мир во всем его многообразии. Игра позволяет решать реальные образовательные задачи в воображаемой (условной) ситуации.

Поддержка инициативы и самостоятельности детей в деятельности

Деятельность детей может осуществляться:

- по инициативе педагога, который привлекает детей к совместной деятельности, создает условия для самостоятельной деятельности детей;
- по инициативе детей, когда дети активно включаются в процесс самостоятельного выбора вида деятельности, способов ее реализации, содержания, партнеров.

Деятельности, которые организованы по инициативе ребенка чаще всего составляют группу свободной самостоятельной деятельности детей. Такие виды детской деятельности направлены и содержательно связаны с интересами и предпочтениями детей. Желания детей могут быть самыми разнообразными, что проявляется в стремлении ребенка включиться в игру, сочинить рассказ или песню, танцевать, конструировать или исследовать, рисовать или лепить.

При этом педагог поддерживает ребенка в его стремлении заняться самостоятельной инициативной деятельностью, для этого он использует специальные приемы поддержки. Это могут быть вопросы: «Ты будешь делать домик из конструктора или картона?», «Для кого будешь делать домик?», «Ты будешь делать домик один или пригласишь других детей?».

Поддержать инициативу можно одобрением и поощрением действий ребенка: «Очень интересная идея, я думаю, у тебя обязательно должно получиться», «Как хорошо, что ты придумал сделать коробочку для мелких игрушек, теперь они не потеряются и их не придется искать» и другое.

Для поддержки детской инициативы и активности детей важно правильно организовать развивающую среду, наполнить ее атрибутами и оборудованием для возможности включиться ребенку в разные виды детской деятельности. Педагог может предоставлять ребенку выбор игрушек, деятельности, партнеров, места; побуждать детей к самостоятельной свободной активности собственным примером (начинает сам какую-либо увлекательную деятельность – рисует красками, вырезает орнаменты и т.д.); создавать проблемные ситуации («Дети, давайте украсим группу к празднику, у нас есть цветная бумага и ножницы. Как можно это сделать?» и другие).

Для развития детской инициативы необходимо особое внимание уделять поддержке детского интереса к окружающему миру, обращать внимание на детские вопросы, поощрять желание ребенка получать новые знания, осуществлять деятельность в соответствии со своими интересами.

Организация игровой деятельности

Игра носит отражательный характер, в ней ребенок отображает интересующие его стороны действительности, стремится разобраться в социальных отношениях. Такой опыт дети получают в процессе экскурсий, наблюдений, рассматривания картин, просмотра мультипликационных фильмов и кинофильмов, из книг и общения со взрослыми и сверстниками. Игра по своей природе ориентирована на взаимодействие между детьми, связанное с распределением ролей, согласованием игрового замысла, разрешением спорных ситуаций. Практика игрового сотрудничества

накапливается у детей в играх, которые носят совместный характер, требуют согласования в решении игровых задач.

Основные приемы развития игровой деятельности детей:

- включение в игру новых предметов;
- включение в игру новых действий (показ, обсуждение)
- наблюдение за окружающим миром и социальными явлениями и их обязательное обсуждение с выделением действия, содержания речевого взаимодействия;
- смещение акцента от моделирования действий к моделированию отношений;
- помощь в выборе сюжета, обозначении ролей;
- обсуждение правил, регулирующих отношения в игре;
- организация развивающей среды.

Организация познавательной деятельности

В основе развития познавательной деятельности ребенка лежит поддержка познавательной активности. Она проявляется в самостоятельности выбора игр, участии ребенка в организации игры, стремлении к общению, формулировке высказывания и отношении к событию и т.д.

Можно выделить следующие виды познавательной активности:

- исполнительскую активность, которая состоит в принятии ребенком предъявленной задачи, выборе способа действий на основе высказанных взрослым общих требований, показе образца, схемы («Я жду помощи», «Я сомневаюсь», «Делаю так же»);
- творческую (исследовательскую) активность, состоящую в самостоятельном выборе деятельности, постановке цели, выборе способа осуществления с высказыванием нескольких предположений, получением личностно-значимого результата («Я могу!», «У меня получится!», «Мне же нравится!», «Как интересно!»).

Практические приемы инициирования, повышения активности в поисковой деятельности состоят в том, чтобы заинтересовать ребенка предстоящей деятельностью, ее образностью, эмоциональностью, значимостью и необходимостью участия.

Важно мотивировать ребенка к исследовательскому поведению в ходе поиска способа выполнения. Для этого следует обсуждать возможные варианты поиска, прогнозирование хода и результата («Если так ..., то ...», «Что изменится, если ...»), составлять алгоритмы, уточнять правила и ограничения, использовать приемы творческой педагогики (элементы творческих игр, сюрпризы, превращения, одушевления персонажей и другие).

Накопление ребенком опыта инициативного поведения в познавательной деятельности становится его личностным достижением и переносится в другие сферы.

Организация трудовой деятельности

В процессе трудовой деятельности у детей формируется потребность быть аккуратным, содержать одежду в чистоте, поддерживать порядок в

игровом уголке и групповой комнате, ухаживать за растениями, делать поделки для игры, украшения группы, помогать взрослым, эстетически привлекательно организовать свой быт (красиво расставить столовые приборы, игрушки, аккуратно застелить кровати) и другое.

Трудовая деятельность связана с другими видами детской деятельности (познавательной, предметной, коммуникабельной). Особенно следует отметить близость детского труда к игре. Трудовая деятельность возникает и развивается в процессе игровой деятельности: дети отражают труд людей (готовят обед, стирают одежду, «ремонтируют машину» и другое), готовят атрибуты, необходимые для изображения взятых на себя ролей (бумажные кораблики, знаки дорожного движения, флажки и другое). Постепенно трудовая деятельность обособляется от игры и становится самостоятельной к концу дошкольного детства. Дети помогают накрывать на стол, поливать и убирать участок, расчищать дорожки от снега, ремонтируют игрушки и книги и другое.

РЕКОМЕНДАЦИИ ПЕДАГОГАМ ПО ОРГАНИЗАЦИИ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ДЕТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Осуществлять систематическое наблюдение за активностью детей с целью выявления их интересов, потребностей и склонностей, что позволит более точно подбирать соответствующие виды, формы, содержание и способы организации деятельности.

Расширять собственные знания, а также информировать родителей (законных представителей) о специфике, возможностях и развивающем потенциале различных видов детской деятельности, формируя осознанный подход к воспитанию и развитию детей дошкольного возраста.

Создавать условия для самостоятельной активности детей посредством обогащения и гибкой организации развивающей среды в дошкольной организации, которая с свою очередь должна быть безопасной, комфортной, доступной, многофункциональной, трансформируемой.

Предоставлять родителям (законным представителям) рекомендации по созданию аналогичной развивающей среды в домашних условиях.

Учитывать возрастные особенности работоспособности.

Поддерживать инициативы детей (поощрять самостоятельный выбор вида деятельности, разрешать экспериментировать, фантазировать, выражать эмоции через деятельность).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Стандарт выделяет 5 компетенций, которые реализуются через организацию различных видов детской деятельности и их интеграцию с использованием разнообразных форм и методов работы.

На первом месте стоит - игровая деятельность, так как она обусловлена самой природой человека. Главной особенностью является возможность развития и совершенствования игровой деятельности человека, а также создание условий для общения и взаимодействия с людьми различного возраста и интересов. Игра объединяет и сверстников, и людей разных поколений.

Игровая деятельность - форма активности ребенка, направленная не на результат, а на процесс действия и способы осуществления и характеризующаяся принятием ребенком условной (в отличие от его реальной жизненной) позиции.

Познавательно-исследовательская деятельность ребенка, самостоятельная форма активности ребенка, направленная на познание свойств и связей объектов и явлений, освоение способов познания, способствующая формированию целостной картины мира.

Коммуникативная деятельность — форма активности ребенка, направленная на взаимодействие с другим человеком как субъектом, потенциальным партнером по общению, предполагающая согласование и объединение усилий с целью налаживания отношений и достижения общего результата.

Двигательная деятельность — форма активности ребенка, позволяющая ему решать двигательные задачи путем реализации двигательной функции.

Самообслуживание и элементы бытового труда — это форма активности ребенка, требующая приложения усилий для удовлетворения физиологических и моральных потребностей и приносящая конкретный результат, который можно увидеть, потрогать, почувствовать.

Изобразительная деятельность — форма активности ребенка, в результате которой создается материальный или идеальный продукт.

Конструирование из различных материалов — форма активности ребенка, которая развивает у него пространственное мышление, формирует способность предвидеть будущий результат, дает возможность для развития творчества, обогащает речь.

Музыкальная деятельность — это форма активности ребенка, дающая ему возможность выбирать наиболее близкие и успешные в реализации позиции: слушателя, исполнителя, сочинителя.

Освоение различных форм деятельности детьми дошкольного возраста происходит в следующем порядке:

- 1 Самостоятельная работа, в ходе которой ребенок пробует себя в новом виде активности.

- 2 Возникновение затруднений.

3 Взаимодействие со взрослыми и другими детьми: ребенок сначала следит за действиями воспитателей, членов семьи и повторяет их, а потом выполняет элементы деятельности самостоятельно, с учетом продемонстрированных способов преодоления трудностей, под контролем взрослых.

4 Совместная деятельность со сверстниками, обмен опытом.

5 Самодеятельность — вид активности, основанный на личном поиске путей быстрого решения задач, реализации творческого подхода.

Важным показателем развития ребенка- является уровень овладения им различными видами детской деятельности. Помогают ребенку на этом этапе воспитатели дошкольного образования, которые в свою очередь должны уметь организовывать ведущие виды детской деятельности, а также организовывать совместную и самостоятельную деятельность воспитанников.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения (приказ МП РК от 3 августа 2022 года №348);
2. Руководство к Типовой учебной программе дошкольного воспитания и обучения
http://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2022/12/rukovodstvo_ru_131222.pdf
3. Альтернативное образование в поликультурном обществе: Хрестоматия /Сост. Е.И. Бражник, И.А. Свиридова, В.В. Смирнова. СПб.: Изд-во РГПУ им.А.И. Герцена, 1999;
4. Атарова А.Н. Детские виды деятельности в образовательном процессе детского сада / А.Н. Атарова [Электронный ресурс] // Киберленинка – сайт – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/detskie-vidy-deyatelnosti-v-obrazovatelnom-protsesse-detskogo-sada>
5. Концадайлова О.А. «Основные виды детской деятельности, их соотношение с формами НОД» /Концадайлова О.А [Электронный ресурс] // Сайт Муниципального бюджетного дошкольного образовательного учреждения «Детский сад №252» города Новокузнецка – pedagogov-2/
6. Запорожец А.В. Избранные психологические труды / Под ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко: В 2 т. Т. 1. М.: Педагогика, 1986.

СОДЕРЖАНИЕ

1	ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА	14
2	НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ДЕТСКИХ ВИДОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	15
3	ВИДЫ ДЕТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	17
4	РЕКОМЕНДАЦИИ ПЕДАГОГАМ ПО ОРГАНИЗАЦИИ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ДЕТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	21
5	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	22
6	СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ	23